

ΝΕΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΜΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΙ ΕΘΝΙΚΩΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

LIBRAIRIE ET IMPRIMERIE

CI-DEVANT

E. J. BRILL.

LEIDE — 1904.

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΥΔΩΝΗ
ΠΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΑΣΑΝΗΝ

Ὁ κείμενος Ἰωάννης Σακκελίων ἐξέδωκεν ἐν σ. 206-7 τῆς Πατμιακῆς βιβλιοθήκης ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. ΥΟΑ' κώδικος τῆς ἐν Πάτρῳ βιβλιοθήκης ἐν λείψανον ἐπιστολῆς ἀδήλου τίνος καὶ μίαν ὀλόκληρον ἐπιγραφομένην τῷ Ἀσάνῃ. Καὶ περὶ μὲν τοῦ γράψαντος τὰς ἐπιστολάς οὐδὲν ὑπετόπασε· περὶ δὲ τοῦ Ἀσάνῃ λέγει· «οὐδένα τῶν ἄλλων ἔγωγε ὑπολαμβάνω εἶναι ἢ τὸν πρωτοβεστιάριον Ἀνδρόνικον· ἄνδρα γένει τε ἐπιφανῆ καὶ στρατηγικῇ ἐμπειρίᾳ τῶν κατ' αὐτὸν πάντων προφέροντα, τέως δὲ καὶ τὴν τῆς Πελοποννήσου διοίκησιν διαπεπιστευμένον»¹.

Ἄλλὰ τίνος εἶνε αἱ δύο ἐπιστολαὶ αὗται, ἣ τε περισωθεῖσα πλήρης καὶ ἐκείνη ἣς τὸ τέλος μόνον περιλειφθὲν ἐν τῷ πατμιακῷ κώδικι ἐξέδωκεν ὁ Σακκελίων, διδασκόμεθα ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Βρεττανικοῦ μουσείου Βιργ. 75, γεγραμμένου τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα, ἐν ᾧ περιλαμβάνονται ἐπιστολαὶ τοῦ Νικολάου Καβάσιλα καὶ τοῦ Δημητρίου Κυδώνη. Καὶ δὴ μετὰ τῶν τῶν Κυδώνη φέρεται ἐν φ. 233^b ἀνεπίγραφος, ἀριθμὸν φέρουσα πβ', ἐκείνη ἢ ἐπιστολὴ, ἣς τὸ ὄλον κείμενον, ἐπιγραφομένης ἐν τῷ πατμιακῷ κώδικι τῷ Ἀσάνῃ, ἐξέδωκεν ὁ Σακκελίων. Εἶνε ἄρα τοῦ Δημητρίου Κυδώνη αὕτη ἢ ἐπιστολὴ. Τίς δὲ ὁ Ἀσάνης, εἰς ὃν ἀπευθύνεται, διδασκόμεθα ἐκ τοῦ ἐξῆς συνδυασμοῦ. Ἐν φ. 184^b-185^a τοῦ αὐτοῦ βουρνεϊανοῦ κώδικος εὑρηται ἄλλη ἐπιστολὴ ὑπ' ἀριθμ. ιγ', ἐπιγραφομένη Κωνσταντίνῳ τῷ Ἀσάνῃ. Ἐκ ταύτης, ἐκδιδομένης παρ' ἐμοῦ

¹ Ἴδὲ Νικηφόρον Γρηγορῶν ἐκδ. Βόννης Τόμ. Α' σ. 362.

κατωτέρω, θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης, ὅτι αὕτη ἔχει ἀντικείμενον τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τεμάχιον τῆς παρὰ τῷ Σακκελίῳ ἀκεφάλου καὶ ἀνεπιγράφου. Ἐν ἀμφοτέραις λέγεται, ὅτι ὁ Ἀσάνης ἀπεμακρύνθη παρ' ἐλπίδα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐπελήφθη πλοῦ, καθ' ὃν ἐμπίπλαται μάζης καὶ σκοροδῶν ἀντὶ πάσης περι τὴν τράπεζαν χλιδῆς, καὶ ἐν ἀμφοτέραις γίνεται μνεία τῶν ῥόδων τῶν ἐρεττόντων. Ἐγράφησαν ἄρα ἀμφότεραι ὑπὸ τοῦ Κυδώνη πρὸς τὸν αὐτὸν Κωνσταντῖνον Ἀσάνην, πλεύσαντ' ἀλλαχόσε ἢ εἰς τὴν Πελοπόννησον, τῶν ἐξ ἧς στατήρων γίνεται μνεία ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ ἐκδοθείσῃ ὅλη ὑπὸ τοῦ Σακκελίῳ. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἐπεταὶ ἐν τῷ κώδικι τῆς μονῆς τῆς Πάτμου ἀμέσως εἰς τὸ λείψανον τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, ἧτις διὰ τὴν ταυτότητα τῆς ὑποθέσεως ἐξελέγχεται ὁμοίως γεγραμμένη πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἀσάνην, ἐπεταὶ, ὅτι καὶ αὕτη, ὡς αἱ δύο ἄλλαι, ἐστάλη πρὸς τὸν αὐτὸν καὶ ὄχι πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον Ἀσάνην, πρὸς ὃν ὑπέθεσεν αὐτὴν γραφεῖσαν ὁ Σακκελίῳ.

Καὶ ἡ μὲν ἐν τῷ βουρνεϊανῷ κώδικι ρητῶς πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ἀσάνην ἐπιγραφομένη ἐπιστολὴ φέρει τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἐν τῷ βατικανικῷ κώδικι 481 φ. 160^b, ὁ δὲ Jorio ἀνακριδῶς λέγει, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Κυδώνη ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ κώδικι περισσώθη, ἄτε ὅλως ἀγνοῶν τὸν ὑπ' ἐμοῦ ἀντιγραφέντα βουρνεϊανὸν κώδικα¹. Ἡ δ' ἐν τῷ πατμιακῷ κώδικι ἐπιγραφομένη *Τῷ Ἀσάνη*, ἡ ὅλως ἀνεπίγραφος περισθεῖσα ἐν τῷ βουρνεϊανῷ κώδικι, ὁμοίως ἀνεπίγραφος φέρεται ἐν ἅπασιν τοῖς εἴκοσι καὶ πέντε κώδιξιν, οὓς περιλαμβάνοντας ἐπιστολάς τοῦ Κυδώνη ἐμελέτησε καὶ ἀναγράφει ὁ Jorio².

Μετὰ δὲ τὰ εἰρημένα παραθέτω κατωτέρω ὑπὸ μὲν ἀριθμὸν 1 τὸ παρὰ τῷ Σακκελίῳ τεμάχιον ὡς ἔχει παρ' αὐτῷ, ὑπὸ δὲ ἀριθμὸν 2 τὴν ἐν τῷ φ. 184^b - 185^a τοῦ βουρνεϊανοῦ κώδι-

¹ Jorio L'Epistolario di Demetrio Cidone in Studi Italiani di Filologia classica. Τόμ. Δ' (1896) σ. 263 καὶ σ. 280.

² Ἐνθ' ἀν. σ. 284 ἀρ. 283.

κος ἐπιστολὴν, ἐκδιδομένην τὸ πρῶτον ἐνταῦθα, τέλος δὲ ὑπ' ἀριθμὸν 3 πληρεστέραν καὶ μᾶλλον ἀπηκριβωμένην κατὰ τὸν βουρνεϊανὸν κώδικα τὴν ἐν τῇ Πατριακῇ βιβλιοθήκῃ ἐκδοθεῖσαν ὄλην μὲν, ἀλλὰ μετὰ τινῶν χασμάτων ἐνεκα φθορᾶς τοῦ πατριακοῦ κώδικος. Ὑποσημειῶνω δὲ διὰ Β μὲν τὰς γραφὰς τοῦ βουρνεϊανοῦ κώδικος, διὰ Σ δὲ τὰς παρὰ Σακκελίωνι. Ἐπιφυλάσσομαι δὲ νὰ γράψω ἄλλοτε διὰ μακρῶν περὶ τε τούτων τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ Κυδωνη, ἅς ἐξέγραψα πάσας τῷ 1877 ἐκ τοῦ βουρνεϊανοῦ κώδικος, πολλάς αὐτῶν καὶ πρὸς ἄλλους κώδικας ἀλλαχοῦ ἀποκειμένους ἀντιβαλῶν.

1.

..... δὲ τὴν λύπην ἡμῖν τὸ μὴ τῶν συμφορῶν κοινωνοὺς ὑμᾶς ἔχειν, μηδὲ τοῖς ἡμετέροις κακοῖς καὶ τὰ τῶν φίλων προσκείσθαι. Οὐκ ἂν οὖν οὐδ' αὐτὸς δικαίως ἀλγοίης [πόρ]ρω τῆς μεγάλης πόλεως ὧν βαράθρου γὰρ ἐστὶν ἀντικρυς νῦν ἐρᾶν ταύτης ἐπιθυμοῦντα. Ὡστε νῦν μὲν ἐπὶ νήσους κομιζοῦ καὶ λιμένας περιεργάζου καὶ μετὰ τῶν 5 ἐρεττόντων ἄδε μάζης ἐμπιπλάμενος καὶ σκορόδων. Τοῦ θεοῦ δὲ διηλλαγμένου καὶ αὐτὸς ἦκειν δεῦρο. Τύχη ἀγαθῆ.

2.

Κωνσταντίνῳ τῷ Ἀσάνῃ.

Ἐγὼ δὲ πρότερον ᾤμην μεταπεσεῖσθαι τὸν Καύκασον ἢ σὲ τὴν περὶ τοῦ μὴ πλεῖν ψῆφον κινήσειν. Οὐ γὰρ λόγοις μόνον καὶ τῇ τοῦ προσώπου στυγνότητι ὅσον πρὸς τὴν θάλατταν ἀπεχθῶς εἶχες εἰδείκνυς, ἀλλ' ἦν ἐν τῇ ταύτης κατηγορίᾳ καὶ ὄρκος μηδέποτε σε μηδ' ἐν ταῖς ἀλκυόνας ἡμέραις νεῶς ἐπιθήσεισθαι. Νῦν δὲ πάντα ἐκεῖνα πεπλά- 5 τηται καὶ ὁ κύνας καὶ ἵππους ἐπὶ τὰ θηρία πρότερον ἐλαύνων Ἀσάνης καὶ μηδ' ἀπὸ τῶν ὄρων τὴν θάλατταν ἀνεχόμενος βλέπειν ἐξαι-

1. 6 7. διππλάγμένου ἱγραφα: διημαγμένου παρὰ Σακελλίωνι
 2. Ἐπιγραφὴ: Κωνσταντινῶ τῷ Ἀσάνῃ Β 3. ὅσον ἱγραφα: ὅσην Β
 4. κατηγορίᾳ καὶ ὄρκος ἱγραφα: κατηγορίᾳ ἀλλ' ἐν τῇ ὡς Γρ. κα-
 τηγορίᾳ καὶ ὄρκος Β μηδ' ἱγραφα: μηδ' Β 7. ὄρων ἱγραφα
 ὄρων Β

Ε. Μ. Π. Κ. τ. Π.
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

φνης ἡμῖν τὸν Ἀνθηδόνιον ἐμμεσησάτο Γλαῦκον, ἐν τῇ θηλάττῃ τὴν οἰκίαν πηξάμενος. Καὶ τρέχει μὲν ἐπὶ τὸν λιμένα, ἀνάγεται δὲ ἐκεῖ-
 10 θαν ἡδίων ἢ οἱ μετὰ χειμῶνα καταίροντες, καὶ κλίνης μὲν αὐτῷ πά-
 σης μαλακώτερον τὸ κατάστρωμα, ἢ δὲ κοίλη ναῦς σεμνότερον καὶ
 τῶν ἐν βασιλείοις στοῶν. Σύβαρις δὲ αὐτῷ τὰ σκόροδα καὶ ἡ μάζα
 καὶ πρὸ τῶν ἰπιδόνων αἰ τῶν ἐρεττόντων ὤδαί, καὶ βωμολογούντων
 ἡδίων ῥητορευόντων ἄλλων ἀκούει, καὶ πᾶσα ἐπὶ τὰς τριήρεις ἡδονὴ
 15 μετανήκεται. Τί ταῦτ' ὦ γαθί; τί τοσοῦτον ἐξαίφνης ἡμῶν καὶ τῆς
 ἡπείρου κατέγνωσ, τί δὲ τὸ τοὺς ὄρκους σοι βιασάμενον; Ἄλλ', ὡς
 εἰσικεν, ἀνίκητόν τι ζῶον ὁ βασιλεὺς, κἂν βουλευθῆ πάσης ἀνάγκης ἐκρά-
 τησεν, οὐδ' ἔστιν οὐ κελεύων ἢ παίθων οὐκ ἂν περιγίνοιτο. Ἐπὶ το-
 σοῦτον ἀναχωρήσεις, εὖ οἶδα, καὶ αὐτὸς ἐγκαλούμενος καὶ το 'κείνου
 20 πρόσταγμα τῆς μεταβολῆς αἰτιάσῃ. Τί γὰρ ἂν ἐποίουν, ἐρεῖς, τούτου
 κελεύοντος; Σὺ μὲν ταῦτα φήσεις, ἐμὲ δὲ οὐ πείσεις. Οἶδα γὰρ ὅτι
 τὸ μὲν παρὰ τοῦ βασιλείως ἀμελεῖσθαι τὴν κατὰ τῆς θηλάττης ὀργὴν
 σοι ποιεῖ, ἂν δ' ἐκεῖνος ὑπόσχηται καὶ γέλασῃ, ἀσφαλέστερα τῆς ἡπεί-
 ρου τὰ κύματα. Ἐγὼ δ' ἂν εἰποιμι καὶ τοῦτο πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς
 25 μεταβολῆς ἀποροῦντας, ὡς τοῖς ὑπὸ σοῦ πρὶν ἡργυμένοις οὐκ ἐχρῆν
 ἄνευ σοῦ τέλος ἐπιθεῖναι τὸν βασιλέα. Νῦν μὲν οὖν ἐμποροῦ τῆς τύ-
 χης καὶ σύνισθι βασιλεῖ, εὐδαιμόνας οὐς ἂν βούλοιο ποιεῖν δυναμένῳ,
 τὴν τε Ἀσίαν τῇ Εὐρώπῃ διάλλαττε, τὰ μὲν διδοὺς, τὰ δὲ δεχόμε-
 νος δῶρα. Φρόντισον δὲ πῶς ἐπανίων τῶν λημμάτων καὶ ἡμῖν κοινω-
 30 νήσεις. Ἄν γὰρ μόνος τρυφᾷ βουλευθῆς, οὐκ οἶσεις τοὺς ὑπὲρ τῆς μετα-
 βολῆς ἐγκαλοῦντας. Οὕτω πανταχόθεν πολλοὺς ἐγερῶ σοι τοὺς κατη-
 γόρους.

10. μετὰ χειμῶνα ἔγραψα: μεταχειμῶνα B 12. Τὸ μάζα τοῦ κώδικος
 εἶναι πιθανώτατα ἢ γραφὴ αὐτοῦ τοῦ Κυδωνίου, οὐδὲ δεῖον νὰ διορθώσωμεν μάζα

13. βωμολογούντων - ἀκούει ἔγραψα: βωμολογούντων ὡς περ ῥητο-
 ρευόντων ἀκούειν ἐν τῷ χειμῶνι, ἐν δὲ τῇ ὡς Γρ. βωμολογούντων ἡδίων ἢ
 ῥητορευόντων ἄλλων ἀκούει B 15. τί ταῦτ' ἔγραψα: τίταῦτ B

18 (καὶ 20, 23) ἂν B 28. διάλλαττε ἔγραψα: διάλαττε B δὲ' B.

29. δὲ πῶς ἔγραψα: δὲ πως B 29-30. κοινωνήσεις ἔγραψα:
 κοινωνήσῃς B

βασιλέως μνησθεὶς ἐντολῶν ἀργυρολογήσεις τοὺς προσαιτοῦντας, ἐφό-
 δια γοῦν πρὸς τὴν πατρίδα πόρισας, ὡς τὸν γ' ἀξιοῦντα χρήματ' ἰλ-
 πίζειν ἐτέρωθεν πάντες ἰλλιδόρου δεῖσθαι φασί. Τούτων σε θεὸς ἐξή-
 γαγεν ὡςπερ Αἴαντα τῶν βελῶν, καὶ σῦναι βασιλεῖ εἰ τίς τι λέγοι σο-
 30 φὸν ἀποδεχόμενον· οὐ καθ' ἡμέραν ἀκούων τὰ μνήμης ἄξια λέγοντος
 καὶ εἰ τί σοι πρότερον ἡμῖν συνόντι προσγέγονεν ἀηδίας καὶ τοῦθ' ὡς-
 περ τινα νόσον ἀπορριπτεις ῥαδίως, ἀμιγῆ πάσης λύπης τὴν ἀπὸ τῶν
 λόγων καρπούμενος ἡδονήν. Δέδοικα μέντοι κἀνταῦθα τὸ τοῦ Σωκρά-
 τος καὶ τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι κορυφὴν ἡδονῆ τε καὶ λύπης. Οἶδα γάρ
 35 ὡς ἐν τοῖς τῶν διαλέξεων συμπεράσματιν ὁ Παλαμᾶς ὡςπερ τι τῶν
 πορισμάτων ἐξάπινα φύεται. Φανέντι δὲ σὺ μὲν ἐπιτρέχεις καὶ σπα-
 ράττειν εὐθύς προθυμῆ τὸ θηρίον· ὁ δὲ οὐ ῥαδίως τὸν ἄνδρα προδίδω-
 σιν, ἀλλ' ἀμύνει σπουδῆ εἰ τίς ἐπιχειροῖη συμπλέκεσθαι. Τοῦτο δ' ἴσως
 ἀηδῶς ὑμᾶς ἀπαλλάττεσθαι πείθει.

27. χρήματ' B: χρήματα Σ
 28. πάντες B: πάντως Σ
 δεῖσθαι φασί ἴγραφα: δεῖσθαι φασί BΣ
 29. βελῶν B: βολῶν Σ
 τίς τι Σ: τίς τί B
 30. καθ' ἡμέραν Σ:
 καθημέραν B
 31. τί ἴγραφα: τι BΣ
 31-32. ὡςπερ τινα Σ:
 ὡςπερ τινα B
 33-34. Δέδοικα-λύπη B: λείπουσι Σ
 35. ὡςπερ
 Σ: ὡςπερ B
 36. πορισμάτων B: . . . ρισμάτων Σ
 ἐπιτρέχεις B: ἐπι. . . . Σ
 37. ὁ Σ: ὁ B
 προδίδωσιν B:
 προδίδωσι Σ
 38. ἀλλ'— συμπλέκεσθαι B: λείπουσι Σ
 39. πείθει B: πείθει Σ